

Ümmet Bilinci ve Vahdet

Tarık Ebu Abdullah

6 Ağu, 2017

<https://ilimvecihat.com>

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

“Şüphesiz bu sizin ümmetiniz tek bir ümmettir. Rabbiniz de Benim. O halde yalnız Bana ibadet edin.”¹

Bir gün bir kardeş bana şöyle bir soru sordu: “Allah (*subhanehu ve teâlâ*) Kur’an’da Müslümanlara bir olmayı emrediyor ve bununla beraber Rasûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Allah’tan ümmetinin birbirine düşmemesi için dua ettiğini ama Allah’ın bu duasını kabul etmediğini buyuruyor. Bu durumu nasıl anlamalıyız?”

Bu değerli kardeşimin kast ettiği hadis İmam Müslim (*rahimehullah*)’ın Sad bin Ebi Vakkas (*radiyallahu anhu*)’dan, İmam et-Tirmizi (*rahimehullah*)’ın Habbab bin Eret (*radiyallahu anhu*)’dan ve başkaların da tahrir ettikleri şu hadistir.

Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) şöyle buyuruyor: **“Rabbimden üç şey istedim. Bana ikisini verdi. Birini vermedi. Rabbimden ümmetimi açlıkla helâk etmemesini istedim. Onu bana verdi. O’ndan ümmetimi suda boğmakla helâk etmemesini diledim. Bunu da bana verdi. Birbirlerine düşmemelerini diledim. Bunu bana vermedi.”**

Ben de kardeşe Allah (*celle ve ala*)’nın şer’î iradesi ve kevnî iradesi olduğunu söyledim. Bu iki irade mutabık olabilir de, olmayabilir de. Tıpkı burada olduğu gibi. Müslümanların birlik olmalarını istemiştir, Müslümanlar için bundan razı olmuştur ve bunun için şer’an emretmiştir, ama hikmeti gereği, âlemlerin tedbiri gereği, hadiselerin vaki olması ve imtihanın tahakkuk etmesi için tefrikayı kevnî murad etmiştir. Bunun için Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)’in bu talebine icabet etmemiştir. Lakin Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)’in duasına icabet etmemesi Müslümanların asla vahdete ulaşamayacaklarını ifade etmediği gibi, şer’î emirle de bir tenakuz içerisinde değildir. Zira vahdet ilahî emirdir. Ve kulun yaratılış gayesi; ilahî emre itaat etmek ve ilahî emrin maksadına ulaşmak için çalışmaktır. Allah (*celle ve ala*)’nın kevnî iradesi, yani kader; kulun müdahil olmaktan âciz olduğu bir alandır. Kulun iradesine ve amellerine Rabbinin buyrukları ölçü olur, kader değil.

Binaenaleyh, kulun muhatap olduğu icabeti geri çevrilmiş olan dua değil, emredilmiş olan vahdettir.

İkinci bir husus da şudur: Her ilahî emir bir maksat gözetir. Zira Allah (*celle ve ala*) abeslikten münezzehtir. Allah (*subhanehu ve teâlâ*)’nın her emri

muhakkak kemâline ve hikmetine dayanmaktadır. Şu halde vahdet emrinin de bir maksadı vardır. Ancak hikmeti gereği bu maksadın tahakkuk etmesi için sebepler vaaz etmiştir. Bu sebeplerden birisi ilahî emre itaat etmektir. Şu halde Allah (*celle ve ala*)’nın murad ettiği vahdetin var olabilmesi için itaat ehlinin belli olması lazımdır. Ve itaat ehlinin belli olması için de itaatin sergilendiği bir ortam lazımdır. Bu ortam da şüphesiz ihtilaf ortamıdır.

Dergimizin bu sayısında gündem etmek istediğimiz konuya böylece giriş yaptıktan sonra;

Müslümanların ve İslam ümmetinin vahdeti herkes tarafından çok konuşulan, çok arzulanan ve hakkında çok tartışılan bir mevzudur. Pekâlâ, ama niye vahdet? Allah (*celle ve ala*) Müslümanlara niye vahdeti emretmiştir? Nedir vahdetin maksadı?

Her şer’î hüküm insanların hakiki maslahatlarını korumak için vaaz edilmiştir. Faydasına olanı celp etmek ve zararlı olanı ondan def etmek için, onu hayra irşat etmek için, ona doğru yolu ve iyiliği göstermek için. Bu gayelerin ve faydaların elde edilmesi için Allah (*celle ve ala*) insana emretmiştir ve nehyetmiştir. İmam ibn-i Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle der: “Allah Rasûlleri maslahatların tahsil edilmesi ve tamamlanması ve mefsedetlerin kaldırılması ve mümkün olduğu kadar azaltılması için göndermiştir.”²

Allah (*celle ve ala*)’nın kullarına emretmesi ve nehyetmesi büyük lütfundan, fazlından ve merhametindendir. Zira insan zahiren faydayı ve iyiliği bir şeyde görür, fakat o hakikatinde onun için zarar ve kötüdür. İnsanı kendisi için faydalı olana, hayır ve iyi olana hidayet etmek için Allah (*celle ve ala*) emretmiş ve nehyetmiştir. El-İzz bin Abdusselam (*rahimehullah*) şöyle der: “Şunu bil ki Allah (*subhanehu*)’nun teşri ettiği her hüküm hemen veya ileride veya hemen ve ileride hâsıl olacak olan bir maslahat içindir. Bu O’nun kullarına fazlındandır... yoksa kullarını ne hemen, ne de ileride hiçbir fayda sağlamayacak bir yükümlülük altına sokmak, ne lütuftan, ne rahmetten, ne kolaylıktan, ne de hikmettendir.”³

Dolayısıyla her şer’î hüküm insanlar için maslahatlarını korumak, dünya ve ahirette faydalı olacak olanları celp etmek ve zararlı olacak olanları def etmek için, yani dünya ve ahiret saadetini kazandırmak için teşri edilmiştir.

Lakin maslahatlar hepsi aynı ve tek bir derecede değildir. Bilakis ehemmiyetine ve ihtiyaca göre değişiktir. Bazı maslahatlar insanın varlığı ve hayatı için zaruridir, bazıları insanın kolay ve zararsız bir hayat yaşaması için ihtiyaç duyduğu cinstendir ve bazıları da zorunlu veya ihtiyaç duyduğu değil bilakis sadece hayatını güzelleştiren cinstendir. Bunun için ulema maslahatları

üç taksim etmiştir: Zaruri maslahatlar, ihtiyaç olan maslahatlar ve tahsinat (güzellik) ve kemâlden olan maslahatlar. Şeriat bu üç kısım maslahatları korumak için nazil olmuştur.

İslam ümmetinin vahdeti de şer'î maksatlardan biridir. Bunun için emredilmiştir: **“Hepiniz toptan Allah’ın ipine sarılın. Tefrikaya düşmeyin”**⁴ Vahdetin emredilmesinde ki maksat tüm maslahatların korunmasıdır. Vahdetin varlığı zaruri olan, yani dinin, canın, ırzın, aklın ve malın korunması maslahatlarını da korur, hacetten ve tahsinattan olan maslahatları da korur. Vahdetin bozulması ve tefrikanın var olması ise bütün maslahatların bozulmasına sebep olur.

Bunun için Şâri vahdeti emretmiştir ve tefrikaya giden bütün yolları kapatmıştır. Emire itaati emretmiştir, halifenin tek olmasını, Cuma namazının ve Cuma imamının tek olmasını ve bir mescitte vakit namazının tek cemaat olarak kılınmasını emretmiştir. Hatta korku namazını değişik suretlerde ama hep tek bir imamın arkasında tek bir cemaat olarak kılmayı emretmiştir. Halbuki korku hali için birden fazla imam ve cemaat şüphesiz daha kolay olurdu.

Bunun için İmam ibn-i Kayyim (*rahimehullah*) şöyle der: “İşte bu (vahdet) şeriatın en azîm maksatlarından. (Şâri) vahdeti bozacak bütün yolları kapatmıştır. Hatta kalplerin birbirinden ayrılmaması için namazda safın bütünlüğünü dahi emretmiştir. Bundan başka buna şahit, sayılamayacak kadar çok örnek vardır.”⁵

Binaenaleyh vahdet İslamın en büyük maksatlarından ve dolayısıyla en mühim emirlerindendir. Bununla beraber üçüncü Râşid halife Osman bin Affan (*radiyallahu anhu*)’nun zalimce şehit edilmesinden sonra bu ümmet İslam vahdetini oluşturamamıştır ve maalesef bugüne kadar tefrikayla imtihan edile gelmiştir.

İslam ümmetinin tefrikalara dalmasına sebep; her şeyden evvel Allah (*celle ve ala*)’yı tevhid etmelerindeki ve sonra Rasûlü (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)’e sahabesinin menheci üzere tâbi olma taksiratlarıdır. Ve sonra ilahi emir ve nehiyelerdeki taksiratlarıdır. Tevhid, Rasûle ittiba ve şer'î emirlere itaat ne kadar güçlü ve sahih ise, vahdet bir o kadar sağlam gerçekleşmiş, hatta şer'î delil mertebesine yükselmiştir. Bunun için sahabenin icması ihtilafsız hüccettir. Zira onlar hakiki vahdeti oluşturmuşlardı.

İslam vahdeti şu zamanda kaybedilmiş, fakat herkesin arzuladığı ve aradığı bir rızıktır. Her rızkın tahsili o rızık için sebep kılınmışları yerine getirmeye bağlı olduğu gibi vahdetin iadesi için de bazı şartların tahakkuk etmesi

lazımdır. Bu şartlar çok ve her biri izah ister ancak bu yazıyı uzatmamak için ben burada bu şartlardan önemli gördüğüm bazılarını çok kısa zikretmek istiyorum.

Birinci şart: Müslümanların telakki mastarlarında ittifak etmesi.

Müslümanlar; (ilmî, nazarî, amelî, davet, ceza hukuku, askerî, siyasî vs.) her meselede tasavvurlarına ve yargılarına esas olacak ve yön verip ölçü olacak olan kaynaklarda, ittifak etmeleri mecburiyetindedirler. Bu kaynaklar Kur'an, Rasûlullah Muhammed (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'in sünneti ve onun talebeleri olan sahabe (*radiyallahu anhum*)'dur. Ümmet bu mastarlara dönmediği ve tek telakki kaynağı olarak ifrad etmediği sürece vahdeti elde edemez.

İkinci şart: Müslümanların ümmetin yöneticilerinde ittifak etmesi.

Bu ümmetin yöneticileri ilk derecede rabbani âlimleridir. Sonra sahih görüş sahibi olan siyasî ve cihadî önderler, sahih menhec sahibi olan halk önderleri ve cemaat emirleri, davetçiler, mütefekkirler ve muhakkiklerdir. Ümmet kıyâdesi hakkında ittifak etmediği sürece yine vahdeti elde edemez.

Üçüncü şart: Ümmet bilinci.

Birincisi, Müslümanlar; vahdetin Rableri olan Allah (*azze ve celle*)'nin isteği olduğunu anlamalı, vahdet Allah (*azze ve celle*) indinde o kadar önemli ve kulları için o kadar zorunlu ki, bu yönde isteğini de Müslümanlara ilzâm ettiğini ve katî surette emrettiğini de anlamalıdır. Ancak bu takdirde; O'nu hoşnut etmek için, rızasını kazanmak için ve O'na yakınlaşmak için ellerinden gelen her şeyi yapabileceklerdir.

İkincisi, Müslümanlar bu ümmetin kullukta tek sınıf olmadığını anlamalıdır. Bu ümmetin bir kısmı imanda, hayırda, ilimde, fazilette, salih amellerde ve takvada öncüdürler. Bir kısmı kendisine emredilmiş olanlarla yetinir mutedildirler. Bir kısmı da ve bu şüphesiz ümmetin çoğunluğudur nefesine zulmeden günahkârlardır.

Allah (*celle ve ala*) şöyle buyuruyor: **“Sonra Kitabı kullarımızdan seçtiklerimize miras verdik. Onlardan kimisi nefesine zulmedicidir, kimisi itidal üzeredir, kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmiştir. İşte bu büyük lütfun ta kendisidir.”**⁶ Allah (*celle ve ala*) günah sahiplerini seçilmiş olan bu ümmetten ihraç etmemiştir. Taksirat ve günah sahipleri de bu ümmettendir. İşledikleri günahlarına münasip ve hakka açık ve kabil (mümkün) oldukları oranda ve surette ıslah edilmeleri gerekir.

Üçüncüsü, Müslümanlar bu ümmetin şer'î hüküm beyan etmede tek bir sınıf olmadığını anlamalıdır. Bu ümmet bu manada üç tabakadan oluşmaktadır. İctihad ehli, ilim talebeleri ve halk. Hüküm beyan etme yetkisi icthad ehli ulemaya mahsustur. Halkın ise hüküm beyan etmekte nasibi yoktur. Halkın yükümlülüğü ilim ehline sormaktır. İlim talebeleri ise seviyesi itibarıyla kime daha yakın ise ona ilhâk edilir. İctihad ehli, ulemaya yakın ise ulemaya, halka daha yakın ise halka ilhâk edilirler.

Dördüncüsü, Müslümanlar vahdeti bozanın ihtilafların değil tefrikanın olduğunu anlamalıdır. Zira ümmet fertlerden müteşekkildir. Fertlerin de değişik görüşleri olabilir. Bundan dolayı farklı görüş sahibi insanların aralarındaki ihtilaflarda hâkim olmaları için, Allah (*celle ve ala*) Kitapları ve Rasûlleri göndermiştir.

Allah (*celle ve ala*) şöyle buyuruyor: **“İnsanlar tek bir ümmetti. Allah da nebilere müjdeleyici ve korkutucular olmak üzere gönderdi. Beraberlerinde insanların ihtilaf ettikleri şeyler hakkında hükmetmek için de hak ile Kitabı indirdi.”**⁷ Değişik görüşlere hâkim olan kaynaklarda ittifak ve itaat ettikten sonra ihtilafın devam etmesi mümkün değildir. Lakin taraflardan biri, ikisi veya çokları kaynaklardan ayrılmış ise o zaman ittifak etmek mümkün değildir. Kaynak Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'in yoludur. Ve bu yoldan ayrılanlar fırkalaşmış ve tefrikaya düşmüşlerdir.

Nebevi sünnetten ayrılmanın sebebi cehalet olabilir. Cehaletin çaresi sahih ilimdir. Lakin nebevi sünnetten ayrılmanın sebebi kibir, taassup, taklit ve inat ise o zaman tefrika kaçınılmazdır. Tefrikaya düşmüş bir ümmet asla bir olamaz.

Bu yazıyı İmam ibn-i Teymiyye (*rahimehullah*)'ın şu sözleriyle bitirmek istiyorum.

“Birliğin ve ülfetin sebebi dinin hepsiyle amel etmektir. Din Allah'ın emrettiği gibi zahiren ve batinen sadece O'na kulluk etmektir. O'na hiçbir şeyi ortak koşmamaktır. Fırkalaşmanın sebebi ise kulun emredilmiş olduğunu az da olsa terk etmesi ve kendi aralarında haksızlık yapmalarıdır. Bir olmanın neticesi Allah'ın rahmeti, rızası, aydın yüzler ve dünya ve ahiret saadetidir. Fırkalaşmanın neticesi ise Allah'ın laneti, azabı, kararmış yüzler ve Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in onlardan teberri etmesidir.”⁸

Allah'a Hamd ve Rasûlü Muhammed'e salât ve selam olsun.

[1](#) El-Enbiyâ 92

[2](#) Mecmuu'l-Fetava 30/359. Daru'l-Vefa, üçüncü baskı h.1426

[3](#) Şeceratu'l-Mearifi ve'l-Ahval 401

[4](#) Al-i İmran 103

[5](#) İlamu'l-Muvakkiin 3/145. Daru'l-Cîl baskısı m.1973

[6](#) Fâtir 32

[7](#) El-Bakara 213

[8](#) Mecmuu'l-Fetava 1/17. Daru'l-Vefa, üçüncü baskı h.1426